

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практикум з фізіології вищої нервової діяльності

Рівень вищої освіти – **Перший (бакалаврський)**

Освітня програма: **Біологія та лабораторна діагностика**

Спеціальність: **Е1 біологія та біохімія**

Галузь знань: **Е Природничі науки, математика та статистика**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від "06" листопада 2025 р.

Івано-Франківськ 2025

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Практикум з фізіології вищої нервової діяльності
Викладач (-і)	к.б.н., доц. Слущик Ірина Йосипівна
Контактний телефон викладача	095 496 85 71
Е-mail викладача	iryna.sluchyk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний/заочний
Обсяг дисципліни	90 год (3 кредитів)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro/developer/course
Консультації	очні групові та онлайн-консультації

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Практикум з фізіології вищої нервової діяльності», яка викладається студентам-біологам, відіграє важливу роль у процесі їхньої професійної підготовки та дає знання про основні механізми та закономірності функціонування вищих відділів центральної нервової системи, її роль у діяльності організму та формуванні цілісної картини світу, забезпеченні пристосування до навколишнього середовища, формуванні вищих психічних процесів (пам'ять, увага, мислення, емоції).

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Практикум з фізіології вищої нервової діяльності» є формування системи знань щодо ролі центральної нервової системи у формуванні поведінки людини та її значення для вищих психічних процесів таких, як пам'ять, увага, мова, мислення, емоції.

Цілі дисципліни: 1. Оволодіти теоретичними знаннями про природжені та набуті форми поведінки, умовно-рефлекторну діяльність кори великих півкуль, механізми пам'яті та сну, аналітико-синтетичну діяльність кори великих півкуль головного мозку, нейрофізіологічні аспекти мови і свідомості. 2. Освоїти методики визначення характеристик вищої нервової діяльності у людей з різними типами ВНД.

Компетентності

ІК01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК01. Здатність користуватися новітніми досягненнями біології,

необхідними для професійної, дослідницької та/або інноваційної діяльності.

СК02. Здатність формулювати задачі моделювання, створювати моделі об'єктів і процесів на прикладі різних рівнів організації живого із використанням математичних методів й інформаційних технологій.

СК03. Здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями та аналізувати інформацію в галузі біології і на межі предметних галузей.

СК04. Здатність аналізувати і узагальнювати результати досліджень різних рівнів організації живого, біологічних явищ і процесів.

СК05. Здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності.

СК07. Здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, онто та філогенезу живих організмів.

СК09. Здатність аналізувати результати взаємодії біологічних систем різних рівнів організації, їхньої ролі у біосфері та можливості використання у різних галузях господарства, біотехнологіях, медицині та охороні навколишнього середовища.

СК10. Здатність презентувати та обговорювати результати наукових і прикладних досліджень, готувати наукові публікації, брати участь у наукових вітчизняних та міжнародних конференціях та інших заходах.

СК11. Здатність опрацьовувати джерела інформації і представляти власні результати досліджень англійською мовою.

СК15. Здатність до чіткого виокремлення причинно-наслідкових зв'язків між структурною організацією, принципами функціонування фізіологічних систем та середовищем існування.

Програмні результати навчання

ПР01. Розуміти соціальні та економічні наслідки впровадження новітніх розробок у галузі біології у професійній діяльності.

ПР02. Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності.

ПР03. Планувати, виконувати, аналізувати дані і презентувати результати експериментальних досліджень в галузі біології.

ПР04. Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами.

ПР05. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних біологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення

ПР07. Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.

ПР08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

ПР11. Розуміти структурну організацію біологічних систем на

молекулярному рівні.

ПР12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем.

ПР16. Знати будову та функції імунної системи, клітинні та молекулярні механізми імунних реакцій, їх регуляцію, генетичний контроль; види імунітету та методи оцінки імунного статусу організму.

ПР19. Застосовувати у практичній діяльності методи визначення 10 структурних та функціональних характеристик біологічних систем на різних рівнях організації.

ПР20. Аргументувати вибір методів, алгоритмів планування та проведення польових, лабораторних, клініко-лабораторних досліджень, у т.ч. математичних методів та програмного забезпечення для проведення досліджень, обробки та представлення результатів.

ПР28. Уявлення про будову і функції фізіологічних систем живих організмів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		-	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		30	
самостійна робота		60	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
УІ	091 Біологія	ІІІ	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	Кількість годин		
	лекції	Лабораторні, практичні	сам.роб
Тема 1. Закономірності умовно-рефлекторної діяльності кори. Утворення тимчасових зв'язків. Класифікація і властивості умовних рефлексів. Умови утворення УР. Гальмування умовних рефлексів.		4	10
Тема 2. Перша і друга сигнальні системи. Фізіологія мови. Центри мови. Порушення мови.		4	5
Тема 3 Типи ВНД за Павловим. Функціональна асиметрія ЦНС.		4	5
Тема 4. Фізіологія емоцій. Лімбічна система мозку. Фізіологія харчової поведінки. Фізіологія статевої		4	10

поведінки жінок та чоловіків.			
Тема 5. Фізіологія пам'яті. Види пам'яті. Механізми короткочасної і довготривалої пам'яті. Механізми уваги.		6	10
Тема 6. Фізіологія сну. Стадії сну. Механізми сновидіння. Нервові і гуморальні механізми розвитку сну.		4	10
Тема 7. Порушення ВНД.		4	10
Заг.		30	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система оцінювання навчальної дисципліни визначена Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 03 липня 2025 р. №572)</p> <p>В освітньому процесі використовуються такі види контролю: вхідний, поточний, підсумковий та відстрочений.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки здобувачів вищої освіти з дисциплін, які забезпечують цей курс. • Поточний контроль проводиться науково-педагогічними працівниками на всіх видах аудиторних занять з метою забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. • Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання здобувачів вищої освіти певного освітнього рівня на проміжному або завершальному етапах їх навчання. Він включає семестровий контроль і атестацію. • Відстрочений контроль або контроль залишкових знань проводиться через деякий час після вивчення навчальної дисципліни.
Вимоги до	У письмовій роботі студент повинен продемонструвати

письмової роботи	уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в межах одного змістового модуля. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навиків і умінь за темами змістового модуля. Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені силабусом навчальної дисципліни.
Підсумковий контроль	Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі (письмовій, усній, тестовій), визначеній відповідною кафедрою. При цьому тривалість письмової компоненти не повинна перевищувати дві академічні години. Якщо підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку, то він виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи (у тому числі теоретичних занять) викладачем, який вів практичні (лабораторні) заняття або сумісно з викладачем-лектором, при цьому присутність здобувача вищої освіти не обов'язкова. Семестровий контроль у формі заліку виставляється на основі результатів роботи студента впродовж усього семестру, підсумкова кількість балів з дисципліни складає 100 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Здобувачі освіти і науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися встановлених норм академічної доброчесності, що визначені [Положенням](#) про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 27 вересня 2022 р. №529).

Здобувачі освіти і науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися загальних морально-етичних принципів і правил поведінки, визначених [Кодексом](#) честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 7 вересня 2022 р. №530).

Студенти зобов'язані відвідувати заняття, незалежно у якій формі вони проводяться (авдиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення окремих студентів до складання семестрового контролю.

Відпрацювання пропусків без поважних причин дозволяється лише за заявою на ім'я декана і набуття чинності відповідного розпорядження. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються без попередніх узгоджень.

Можливість зарахування результатів неформальної освіти.
Рекомендовані платформи: Coursera, EdX, Prometheus.

8. Рекомендована література

1. Клевець М.Ю. Фізіологія людини і тварин. Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2000. 199 с.
2. Левенець С. В. Основи нейрофізіології та вищої нервової діяльності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. В. Левенець, С. В. Гаврелюк, О. Д. Боярчук. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Т. Шевченка». 2010. 166 с.
3. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку : підручник для студентів закладів вищої освіти. Київ: ДП «Експрес-об'ява», 2023. 352 с.
4. Іонов І.А. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник / І.А. Іонов, Т.Є. Комісова, А.В. Мамотенко, С.О. Шаповалов, Сукач О.М., Теремецька Н.Ф., Катеринич О.О. Харків: ФОП Петров В.В. 2017.143 с.
5. Макарчук М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В. І., Данилов С. А. Психофізіологія: Навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.
6. Югай К. Д., Бобрицька О. М., Кочеткова В. В. Фізіологія центральної нервової системи, вищої нервової діяльності та етіологія: Навч. посіб. — Харків: Золоті сторінки, 2004. 108 с.

Викладач

Случик І.Й., к.б.н., доц.

